

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : D1/1/C.S.-99/1 (Soruşturma)

Karar Sayısı : 00-35/392-219

Karar Tarihi : 18.09.2000

A- TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER:

Başkan : Prof. Dr. M. Tamer MÜFTÜOĞLU.

Üyeler : Dr. Kemal EROL, Mehmet Zeki UZUN, Sadık KUTLU, İsmet CANTÜRK, Necdet KARACEHENNEM, Mustafa PARLAK, A. Ersan GÖKMEN, R. Müfit SONBAY, Kubilay ATASAYAR, Murat GENCER

B- SORUŞTURMA HEYETİ:

Başkan : İsmet CANTÜRK, Rekabet Kurulu Üyesi

Raportörler : Cengiz SOYSAL, Nazlı AKSOY

C- İNCELEME TALEBİNDE BULUNAN : Resen

D- HAKKINDA SORUŞTURMA YAPILANLAR:

1. Ankara Akaryakıt Satıcıları Derneği
2. Petrol Ürünleri İşverenler Sendikası
Karakusunlar Mah. 375 Sok. No:7 Balgat/ANKARA

Temsilcisi:

Av. Timuçin YENİARAS
Bahariye Cad. Ali Suavi Sok. No: 4/3
Altıyol-Kadıköy/İSTANBUL

3. Türkiye Akaryakıt Bayileri Petrol ve Gaz Şirketleri İşveren Sendikası
Eskiyıldız Cad. No:20 Deniz Han 80690 İSTANBUL

E- İDDİALARIN ÖZETİ:

Ankara Akaryakıt Satıcıları Derneği, Petrol Ürünleri İşverenler Sendikası ve Türkiye Akaryakıt Bayileri Petrol ve Gaz Şirketleri İşveren Sendikası'nın gerçekleştirdiği karar ve eylemlerle akaryakıt istasyonlarındaki kredi kartlı satışlarda komisyon uygulanması ve promosyonların kaldırılması yönünde faaliyetlerde bulunmaları.

F- DOSYA EVRELERİ:

1. Akaryakıt istasyonlarında uygulanan komisyon oranlarına ve promosyonların kaldırılmasına ilişkin PÜİS ve TABGİS'in aldıkları kararlar ve açıklamalar ile Ankara Akaryakıt Satıcıları Derneği Başkanı sıfatıyla Ferruh Zülfikar'ın yine aynı konuya ilişkin demeçleri üzerine resen ilk inceleme yapılması öngörülmüştür.
2. Konuya ilişkin yapılan ilk inceleme sonucunda Kurum raportörlerince düzenlenen 12.10.1999 tarih ve D1/1/C.S.-99/1 sayılı İlk İnceleme Raporu Rekabet Kurulu'nun 19.10.1999 tarihli toplantısında görüşülmüş ve 99-48/530-335 sayılı karar ile 4054 sayılı Kanun'un 41 inci maddesi uyarınca;

- Ankara Akaryakıt Satıcıları Derneği,
- Petrol Ürünleri İşverenler Sendikası,
- Türkiye Akaryakıt Bayileri Petrol Ve Gaz Şirketleri İşveren Sendikası

hakkında Kanun'un 4 üncü maddesini ihlal ettikleri gerekçesiyle soruşturma açılmasına karar verilmiştir.

Yine aynı kararda, ihlale ne şekilde son vereceklerine ilişkin görüşlerin Kanun'un 9/3 üncü maddesi çerçevesinde hakkında soruşturma açılan kuruluşlara yazılı olarak bildirilmesi için Başkanlığa yetki verilmiştir.

3. 21.10.1999 tarihinde, Kanun'un 9/3 üncü maddesi uyarınca; *akaryakıt ürünleri bayilerinin kredi kartı ile yapacakları satışlarda komisyon alıp almayacakları ve promosyon faaliyetleri hususlarında tamamen kendi özgür iradeleriyle karar vermeleri gerektiği, bunun aksine olarak konuyla ilgili teşebbüslerin ve teşebbüs birliklerinin tavsiye niteliğinde bile olsa Kanun'un 4 üncü maddesinin (a) bendine aykırı biçimde aldıkları veya alacakları promosyonun kaldırılması veya kredi kartlı satışlarda belirlenmiş bir oranda komisyon alınması kararının hukuka aykırı ve yasak olduğu* yönündeki görüş yazısı taraflara bildirilmiştir.
4. 22.10.1999 tarihinde, Kanun'un 9/3 üncü maddesi uyarınca kendilerine bildirilen görüş yazısı kapsamında yapılan faaliyetlere ilişkin PÜİS tarafından ilgililere gönderilen yazı Kurum kayıtlarına intikal etmiştir.

5. 29.10.1999 tarihinde, Kanun'un 9/3 üncü maddesi uyarınca kendilerine bildirilen görüş yazısı kapsamında yapılan faaliyetlere ilişkin TABGİS tarafından ilgililere gönderilen yazı Kurum kayıtlarına intikal etmiştir.
6. 04.11.1999 tarihinde, Kanun'un 43/2 nci maddesi uyarınca taraflara soruşturma açıldığına dair bildirimde bulunularak, taraflardan 30 gün içinde ilk yazılı savunmalarını göndermeleri istenmiştir.
7. Soruşturma tebligatını takiben, taraflardan TABGİS, Kanun'un 45/2 nci maddesi uyarınca 30 günlük ek süre talebinde bulunmuş, ancak Kanun'un 43 üncü maddesinde düzenlenen ilk yazılı savunma aşamasında böyle bir ek süre verilmesinin söz konusu olmamasından dolayı bu talep geri çevrilmiştir.
8. Haklarında soruşturma açılan teşebbüslerin ilk yazılı savunmaları ve cevapları yasal süreleri içerisinde Kurum kayıtlarına intikal etmiştir.
9. Soruşturma Heyetince tamamlanan 04.04.2000 tarih ve SR/00-4 sayılı Soruşturma Raporu, Kanun'un 45/1 inci maddesi uyarınca Başkanlıkça ilgili taraflara tebliğ olunmuş ve aynı maddenin ikinci fıkrası gereğince taraflardan 30 gün içinde yazılı savunmalarını göndermeleri istenilmiştir.
10. Soruşturma raporunun tebliğini takiben, hakkında soruşturma yürütülen teşebbüs birliklerinden TABGİS, savunma sürelerinin Kanun'un 45 inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca 30 gün uzatılmasını talep etmiş ve bu talep Kurul kararı ile kabul edilerek TABGİS'e 30 gün ek süre tanınmıştır. Hakkında soruşturma yürütülen teşebbüs birliklerinden PÜİS ve TABGİS'in ikinci savunma yazıları yasal süreleri içinde Kurumumuz kayıtlarına intikal etmiş, Ankara Akaryakıt Satıcıları Derneği ile ilgili ise herhangi bir savunma yapılmamıştır.
11. Soruşturma Heyetinin hazırladığı "Ek Yazılı Görüş", Kanun'un 45/2 nci maddesi uyarınca, yasal süreleri içinde PÜİS ve TABGİS'e tebliğ edilmiştir.
12. İlgili teşebbüslerin ek yazılı görüşe karşı cevapları yasal süreleri içinde Rekabet Kurumu'na intikal etmiştir.
13. Rekabet Kurulu'nun 03.08.2000 tarih ve 00-29 sayılı toplantısında, yürütülen soruşturma ile ilgili olarak 13.09.2000 tarihinde sözlü savunma toplantısı yapılmasına karar verilmiş ve sözlü savunma toplantısı davetiyeleri, Kanun'un 46/2 nci maddesi uyarınca ilgililere gönderilmiştir.
14. 13.09.2000 tarihinde taraflar sözlü savunmalarını yapmışlardır.
15. Rekabet Kurulu 18.09.2000 tarihinde nihai kararını vermiş ve karar 27.09.2000 tarihinde taraflara tefhim edilmiştir.

G- RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ:

Ankara Akaryakıt Satıcıları Derneği adı altında bir teşebbüs birliğinin mevcut olmadığı, dolayısıyla soruşturmanın söz konusu teşebbüs birliğine ilişkin kısmının sona erdirilmesi, PÜİS ve TABGİS'in eylem ve kararlarınının 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un rekabeti sınırlayıcı anlaşma, uyumlu eylem ve kararları yasaklayan 4 üncü maddesi kapsamında olduğu, bu nedenle söz konusu teşebbüs birliklerine Kanun'un 16 ncı maddesinin 2 nci fıkrası gereğince idari para cezası uygulanması gerektiği kanaatine ulaşılmıştır.

H- İNCELEME VE DEĞERLENDİRME:

1. İlgili Pazar

Petrol sektörünün dikey yapısı dikkate alındığında, petrol ürününün aranıp çıkarılmasından nihai tüketiciye ulaştırılmasına kadar geçen sürecin;

- Ham petrolün aranması, çıkarılması ve üretimi,
  - Ham petrolün rafinaj yöntemiyle ürün haline dönüştürülmesi,
  - Petrol ürünleri dağıtımı ve pazarlaması,
- olmak üzere 3 kategoride toplanabileceği görülmektedir.

Akaryakıt istasyonlarının işlevi, bu dikey yapının son halkası olan işlenmiş petrol ürününün nihai tüketiciye satışını içermektedir. Rafinerilere yakın olan bölgelerde, akaryakıt istasyonları doğrudan rafineriden ürün temin edebilmekteyken, diğer bölgelere yapılacak olan dağıtım için akaryakıt depo ve terminalleri önem kazanmaktadır. Bu terminaller özellikle, akaryakıt talebinin yüksek olduğu sanayi bölgelerine ve nüfusun yoğun olduğu yerleşim alanlarına yakın yerlere konuşlandırılmaktadır. Terminallerde depolanan yakıt, daha sonra yeniden satış yapan akaryakıt istasyonlarına ve toptan alış yapan müşterilere nakledilir. Türkiye'de akaryakıtın istasyonlara taşınma işlemi genellikle bayinin kendi araçlarıyla gerçekleştiriliyor olmakla birlikte, son zamanlarda bazı dağıtım firmalarının bu taşıma faaliyetini üstlendikleri görülmektedir. Ayrıca, akaryakıtın depolandığı terminallere farklı rafinerilerden ürün getirmek de mümkündür. Ancak, akaryakıt dağıtım faaliyetlerinde ve özellikle akaryakıt istasyonlarının eylemlerinin konu olduğu bir olayda, ilgili pazarlar tespit edilirken, petrol ürünlerinin üretiminden ziyade, akaryakıt istasyonlarının petrol ürünlerinin dağıtımı ve pazarlamasındaki rolünün dikkate alınması yerinde olacaktır. Bu noktada, ilgili ürün pazarının akaryakıt istasyonlarında satılan motorlu taşıt yakıtları ve diğer yakıtlar, ilgili coğrafi pazarın ise sanayi bölgeleri ve nüfusun yoğun olduğu yerler olarak belirlenebileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte incelemeye konu olan akaryakıt istasyonlarının kredi kartlı satışlarda uyguladıkları komisyon oranları ve promosyonlar dikkate alındığında, ilgili ürün pazarının, kredi kartıyla akaryakıt ürünleri satış pazarı; ilgili coğrafi pazarın ise İstanbul, Ankara, Samsun, Giresun, Trabzon gibi söz konusu eylemlerin uygulandığı şehirler olarak daraltılabileceği görülmektedir.

2. Yapılan Tespitler

Petrol Ürünleri İşverenler Sendikası (PÜİS), Ankara Akaryakıt Satıcıları Derneği ve Türkiye Akaryakıt Bayileri Petrol ve Gaz Şirketleri İşveren Sendikası (TABGİS) hakkında açılan soruşturma kapsamında yapılan yerinde incelemeler esnasında aşağıdaki bilgi ve belgelere ulaşılmıştır;

2.1. Petrol Ürünleri İşverenler Sendikası (PÜİS)

11.10.1999 tarihinde PÜİS'te yapılan incelemelerde aşağıdaki belgelere ulaşılmıştır:

PÜİS Genel Merkezi'nin 4 Ekim 1999 Tarihli Çağrı Yazısı :

Genel Başkan Vekili Cemil Uğurlu ve Genel Sekreter Muhsin Alkan imzasıyla akaryakıt bayilerine gönderilen "Kredi Kartlı Satışlarda Komisyon Almaya Çağrı" başlıklı yazıda, bayi kar marjlarındaki düşüşün giderilmesi için sendika tarafından yapılan girişimler anlatıldıktan sonra;

" ...Bu arada kar marjlarının aşırı düşüşünün yarattığı sıkıntıya ek olarak, kredi kartlarıyla satışlarda da bankalara komisyon ödemekteyiz. Ödediğimiz komisyonlar zaten küçük olan kar marjımızı da alıp götürmektedir. O nedenle, kredi kartında banka komisyonunu müşteriye yansıtmak zorunludur. Yoksa kredi kartı ile satışlar ciddi bir zarara yol açacaktır. Zararına iş yapmak da anlamsızdır.

Petrol Ürünleri İşverenler Sendikası olarak, kredi kartı ile satış yapan bayilerimizin bankaya ödedikleri komisyonları müşteriye yansıtılmalarını öneriyor ve destekliyoruz. Çünkü işin altında ezilmemek için bu şarttır.

Sonuç olarak, bütün bayileri kredi kartı ile satışlarda banka komisyonlarını müşteriye yansıtmaya çağırıyoruz."

denilmektedir.

PÜİS Genel Merkezi'nin Şube Başkanlıkları'na Gönderdiği 07.10.1999 Tarihli Yazı:

Genel Başkan Vekili Cemil Uğurlu ve Genel Sekreter Muhsin Alkan imzasıyla PÜİS Şube Başkanlıklarına gönderilen yazıda; kar marjlarındaki büyük düşüşler yüzünden bayilerin küçümsenemeyecek boyutta zarara uğradıkları belirtilmekte ve şöyle devam edilmektedir:

"Bayilerin uğradığı zararların hafifletilmesi amacıyla, *kredi kartı ile yapılan satışlarda bankalara ödediğimiz komisyonların tüketiciye yansıtılmasına ilişkin çağrımıza*, İstanbul ve Ankara'dan %60 düzeyinde bayi katılmış ve görüş ve önerilerimiz doğrultusunda uygulamayı başlatmış bulunmaktadır.

Hinterlandınızda da bu konuyla ilgili uygulamaların başlatılması için *en kısa zamanda "Bayi Toplantıları" düzenlenmesini*, bayilerin başlatılan uygulamaya

ilişkin görüş ve önerilerinin alınmasını ve belirlenen görüşlerin Genel Merkezimize sunulmasını rica ederiz."

Kırıkkale Şubesinin 14.10.1999 Tarihli Cevap Yazısı:

Şube Başkanı Kemal Gözüyükarı imzasıyla PÜİS Kırıkkale Şubesi'nden PÜİS Genel Merkezine gönderilen yazıda; Kırıkkale Şubesi bayileri ile yapılan toplantı neticesinde, bayilerin düşen kar marjları nedeniyle maddi açıdan sıkıntıya düştükleri ve zarar ettikleri, bu konuda gerekirse greve gitmeye ve bayi karının eskisi gibi olması için ne gerekiyorsa yapmaya hazır oldukları belirtildikten sonra, konudan ayrı olarak LPG istasyonlarının artmasının benzin satışlarını azalttığı da dile getirilmiştir.

Samsun Şubesinin 19.10.1999 Tarihli Cevap Yazısı :

Başkan Rüştü Akalın ve II. Başkan Ahmet Özmen imzasıyla PÜİS Samsun Şubesi'nden PÜİS Genel Merkezi'ne gönderilen yazıda,

"05.10.1999 tarihinde Petrol Ofisi A.Ş. Bölge Müdürlüğü Tesisleri'nde POAŞ ve yabancı şirket bayilerinin de iştiraki ile *kredi kartı ile yapılan satışlarla ilgili %5 Komisyon alınması benimsenmiştir.*

Bu bağlamda bununla birlikte *promosyonun kaldırılması da mevzu bahis olmuş ve 22 kişilik bir komisyon teşekkül ettirilmiş ve karar alınmıştır.*

Alınan bu karar doğrultusunda Visa kartı ile yapılan satışlardan %5 komisyon alınması 08.10.1999 tarihinde hinterlandımızdaki bütün bayilerimize duyuru ile iletilmiştir.

Aynı zamanda, 09.10.1999 tarihinde de GİRESUN'da yine yabancı şirket bayileri ve POAŞ bayileriyle *toplantı yapılarak uygulamaya 15.10.1999 tarihinde başlanması için ekte sunduğumuz yazımız* ilişkisinde Banka Protokolü ve Visa Kartı %5 Komisyon alınması afişinin bütün bayilerimize gönderildiğini ve edinilen bilgilerimize göre %70'in üzerinde uygulamanın başladığını bilgilerinize arz ederiz."

ifadeleri yer almaktadır. Söz konusu yazının eki olarak; üyelere gönderilen yazı, Vakıfbank'dan üye işyerlerine gönderilen yazı ve istasyonlara dağıtılan afiş örneği bulunmaktadır.

Şube Başkanı Rüştü Akalın ve II. Başkan Ahmet Özen imzalarıyla PÜİS Samsun Şubesi'nden üyelere gönderilen yazıda; yapılan toplantıdan bahsedilmekte ve şöyle devam edilmektedir:

"Petrol Ürünleri İşverenler Sendikası Samsun Şubesi olarak Yabancı Şirket Bayilerinin de katıldığı bir toplantı yapılmıştır. *Bu toplantıdan çıkan karar gereğince 15.10.1999 tarihinden itibaren Karadeniz Bölgesi il, ilçe ve kasabaları bayileri olarak kredi kartı ile yapılan satışlardan %5 komisyon alınmasına başlanacaktır.*"

PÜİS Samsun Şubesi'nden PÜİS Genel Merkezine gönderilen yazının eklerinden birinin de, komisyon uygulamasına geçecek olan istasyonların asacağı afiş örneği olduğu görülmektedir.

2.2. Türkiye Akaryakıt Bayileri Petrol ve Gaz Şirketleri İşveren Sendikası (TABGİS):

25.11.1999 tarihinde TABGİS'de yapılan incelemelerde aşağıdaki belgelere ulaşılmıştır:

Üyelere Gönderilen 25.02.1998 Tarihli Yazı :

Genel Başkan Sinan Orhon imzalı yazıda, akaryakıt ticaretinde kredi kartlı satışlarda '0' komisyon ve promosyon uygulamalarının getirdiği külfetten bahsedilerek, "rakip durumda bulunan bazı işletmelerin aralarında bir toplantı yapmak suretiyle hazırlanmış oldukları protokol gereği, '0' komisyon ve promosyon uygulamalarını 20.02.1998 tarihinden itibaren kaldırmaya karar verip bunu icra ettikleri" üyelerin bilgisine sunulmuştur. Yazının ekinde, adı geçen protokol metni ve bu protokole katılan akaryakıt bayilerinin listesi yer almaktadır.

Üyelere Gönderilen 13.07.1999 Tarihli Yazı :

Genel Sekreter Cahit Okçu imzasıyla gönderilen yazıda, OFM'ye geçtikten sonra bayilerin kar payının azaldığı ve elde edilen karın kredi kartı komisyonlarıyla eşit hale geldiği belirtildikten sonra, Bankalararası Kredi Kartları Birliği'nin kredi kartlarına komisyon sürşarj etme hakkını akaryakıt sektörüne verdiği ve İstanbul Anadolu Yakası, Bağdat Caddesi ve Minibüs Yolu'ndaki meslektaşların kredi kartı komisyonlarını tekrar sürşarj etmeye başladıkları hatırlatılmıştır.

Yazının devamında, uygulama hakkında kararı verecek kişilerin ticari kuruluşların sahipleri olduğu ve durumun ticari ilişkiler, tüketici ilişkileri, rekabet şartları ve mesleki dayanışma açısından, içinde bulunulan ekonomik koşullar da göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiş ve en son olarak da

"...Sayın meslektaşların bir bölgede komşuluk ilişkileri ve mesleki dayanışma ile oluşturdukları uygulama desteklenmek ve genişletilmek istendiği taktirde, meydana getirilecek gruplara her türlü organizasyon desteğini vermeye hazırız."

ifadesi kullanılmıştır.

Üyelere Gönderilen 25.08.1999 Tarihli Yazı:

Bu yazıda, 13.07.1999 tarihli yazı hatırlatılarak, o tarihlerde kredi kartına komisyon sürşarj etmeye başlayan İstanbul Anadolu Yakası'ndaki meslektaşların uygulamaya devam ettikleri, ayrıca İstanbul Avrupa Yakası'ndaki (Beşiktaş, Şişli, Maslak, Dolapdere gibi bölgelerdeki) meslektaşların da, 30 Ağustos Pazartesi gününden itibaren çalıştıkları bankalarla yapacakları anlaşmalarla para bloke etmeden ertesi gün "kullanılır bakiye" sağlayacak şekilde kredi kartı komisyonlarını tekrar sürşarj etmeye başlayacakları belirtilmektedir.

İlgililerle azalan kar marjları ve promosyonlara ilişkin yapılan görüşmelerden ve bu konulardaki mesleki dayanışma, birlik ve bereberliğin öneminden bahseden yazı,

“Bu konuda oluşturulacak grupları desteklemek ve ilişkileri sağlamak için her türlü göreve hazırız. Görüşlerinizi bildirmek için TABGİS’i aramanızı bekler, çalışmalarınızda başarılar dileriz.”

şeklinde sona ermektedir.

Üyelere Gönderilen 06.09.1999 Tarihli Yazı :

Genel Sekreter Cahit Okçu imzasıyla gönderilen yazıda, 13 Temmuz ve 25 Ağustos 1999 tarihli kredi kartları komisyonu ile ilgili yazılar hatırlatılarak, o tarihlerde kredi kartı banka komisyonlarını sürşarj etmeye başlayan İstanbul Avrupa Yakası ve Anadolu Yakası’nın bir bölümündeki meslektaşların bu uygulamaya devam ettikleri belirtilmiş ve şöyle devam edilmiştir;

“Bugün İstanbul Avrupa Yakası’nda Topkapı’dan başlayarak E-5 Edirne istikameti ve Sahil Yolu’nu kapsayan geniş bir bölgedeki yaklaşık 70 meslektaşımız da çalıştıkları bankalarla yaptıkları anlaşmalarla para bloke etmeden ertesi gün kullanılabilir bakiye sağlayacak şekilde kredi kartı banka komisyonlarını 6 Eylül 1999 Pazartesi gününden itibaren tekrar sürşarj etmeye karar alarak uygulamaya başlamışlardır.”

Üyelere Gönderilen 13.09.1999 Tarihli Yazı :

Genel Sekreter Cahit Okçu imzasıyla üyelere gönderilen yazıda, sektörün büyük bir hızla büyümesinden ötürü akaryakıt bayilerinin satışlarda meydana gelen farklılıklardan dolayı satışlarını arttırmak amacı ile promosyon ve -0- komisyon gibi uygulamalara başvurdukları belirtilerek, şöyle devam edilmiştir:

"İçinde bulunduğumuz ortamda çok önemli bir masraf kalemi ortadan kaldırılmaktadır. *Bu esnada başka bir yanlış (PROMOSYON) ile satış arttırmayı düşünmememiz lazımdır. Sizlerden gelen mesajlar PROMOSYONLAR'ın da önüne geçilmesi doğrultusundadır. Böyle bir olay ancak diğer meselede olduğu gibi mesleki dayanışma, birlik ve beraberlik anlayışı ile gerçekleşebilir.* Tüketici kaliteli mal ve hizmeti tercih etmekte, alışveriş yapacağı yeri ona göre belirlemektedir. Zaten diğer ödümler (PROMOSYON-'0' KOMİSYON UYGULAMASI) önceleri tüketici tarafından talep edilmemiştir. Ancak bizler rekabet etmek için bu ödümleri sunduktan sonra aranır hale gelmiştir.

...Her fırsatta tekrar ettiğimiz gibi para kazanamamaktan şikayet edip karlarımızın arttırılmasını isterken yaptığımız anlaşılabilir davranışlar iddialarımızı çürütmekte, ekonominin kuralları içerisinde kabul görmemektedir.

Oluşan bütünleşmenin giderek artması dileğiyle hayırlı işler dileriz."

14.09.1999 Tarihli Yönetim Kurulu Kararı :

22.09.1999 tarihinde TABGİS Yönetim Kurulu tarafından, İstanbul Kalyon Oteli'nde meslektaşlar arasında bir toplantı yapılmasına ilişkin karar alınmıştır. Bu karar doğrultusunda TABGİS Genel Başkanı Sinan Orhon imzasıyla gönderilen 17.09.1999 tarihli bir yazı ile, üyeler 22 Eylül 1999 günü saat 15'de Kalyon Oteli'nde düzenlenecek olan toplantıya çağrılmışlardır. Aynı yazıda toplantının gündeminin "kredi kartları komisyonları uygulamasında son durum değerlendirmesi ve promosyonlar" olarak belirlendiği görülmektedir.

Üyelere Gönderilen 24.09.1999 Tarihli Yazı :

Genel Sekreter Cahit Okçu imzasıyla üyelere gönderilen yazıda, 22 Eylül 1999 tarihinde Kalyon Oteli'nde yapılan toplantıya ilişkin bir değerlendirme yer almaktadır. Düşen kar marjlarının eski haline getirilmesi için TABGİS tarafından yapılan faaliyetlerin özetlendiği yazının devamında şu ifadeler yer almaktadır;

"... İstanbul ve çevresinde büyük bir katılımı hayata geçirilen kredi kartlarına komisyon uygulaması değerlendirilmiş, hala bu uygulamaya katılmayan istasyonların en kısa sürede bölgesel olarak ikna edilmesi kararlaştırılmıştır. Gelen faks mesajları ve diğer illerde yapılan toplantılardan, Ankara, Bursa ve İzmir'de de Ekim başında komisyon uygulamasına geçileceği anlaşılmaktadır.

Toplantıda ayrıca münferit promosyon uygulamalarına derhal son verilmesi konusunda prensip kararına varılmıştır. Akaryakıt istasyonlarında belirli zamanlarda müşteriye dağıtılan toz bezi, kağıt mendil, oto kutusu, çakmak, vb. ufak tefek hediyeler promosyon kapsamının dışındadır. Ancak promosyon pankartlarının kaldırılması görüşü benimsenmiştir.

Petrol şirketlerinin uygulayacağı promosyonlar için her bayinin maliyetini çok iyi hesaplayarak kendi şirketi ile görüşmesi, uygulamaya katılıp katılmayacağına karar vermesi gerekmektedir. Toplantıdan çıkan genel görüş, tüm promosyon uygulamalarının kaldırılması ve sektörün imajını zedeleyen bu konuda TABGİS'in petrol şirketi dernekleriyle görüşmesidir.

Ayrıca '0' komisyon ve promosyon uygulamalarının, Petrol İşleri Genel Müdürlüğü nezdindeki kar artışı talebimiz üzerindeki olumsuz etkileri dile getirmiş, yeterli kar artışı sağlansa bile yukarıdaki prensip kararlarından vazgeçilmemesi kararlaştırılmıştır."

2.3. Diğer Tespitler

1-15 Eylül 1999 Tarihli Enerji-Petrol Dergisi'nde Yayınlanan 'TABGİS'den Petrol Kamuoyuna Duyuru':

Söz konusu duyuruda ilk olarak sektörün genel sorunlarından bahsedildikten sonra şöyle devam edilmektedir;

" ...

Kredi kartlı akaryakıt satışlarında kredi kartı komisyonunu tüketiciye sürşarj etme yetkisi Türkiye'de sadece akaryakıt bayilerine ve kuyumculara verilmiş

olan bir haktır. Bu hakkı kullanıp kullanmamak tamamıyla o işletmenin sahiplerine aittir. Bugünkü kar oranları kredi kartı komisyonunun altındadır.

Hala '0' komisyonla satış yapan meslektaşlarımız zararına satış yapmaktadırlar. Bankaya komisyon ödemiyorum, para bloke ediyorum diyenler ise bankada bloke ettikleri paranın normal getirisini hesaplayamıyorlar demektir. *Bu konu mesleki dayanışma içerisinde rekabet unsuru olmaktan çıkartılıp çözülebilir. İstanbul'da bir çok bayi yöresel toplantı yaparak, banka komisyonlarını tüketiciye yansıtmaya başlamışlardır.*

..."

Ankara Valiliği'nden Elde Edilen Bilgiler:

Ankara Valiliği'nden, Ankara Akaryakıt Satıcıları Derneği'nin tüzel kişiliği ve faaliyetlerine ilişkin bilgi istenmiş ve Valilikten Kurumumuza intikal eden cevap yazısında, adı geçen derneğin Ankara ili dahilinde mevcut genel merkez veya herhangi bir şubesinin bulunmadığı ifade edilmiştir.

Bankalararası Kart Merkezi A.Ş.'den Elde Edilen Bilgiler:

Bankalararası Kart Merkezi A.Ş.'nin (BKM) yapısı ve kredi kartlarının işleyişi hakkında aşağıdaki bilgiler elde edilmiştir.

Kredi kartıyla yapılan her alışveriş için kart ihraç eden bankanın aldığı sabit bir komisyon (Takas Komisyonu) bulunmaktadır. Kredi kartlı satışlarda üye işyerlerinden hangi oranlarda komisyon kesileceği konusunda en önemli belirleyicinin, BKM tarafından belirlenen 'Takas Komisyonu Oranı' olduğu görülmektedir. 15 Ağustos 1998 tarihinden itibaren uygulanan takas komisyonu oranları şu şekildedir;

15 Ağustos 1998 - 15 Ekim 1998 arası	: %4.75
15 Ekim 1998 - 15 Ocak 1999 arası	: %4.78
15 Ocak 1999 - 15 Ekim 1999 arası	: %5.39
15 Ekim 1999 - 01 Şubat 2000 arası	: %4.75
01 Şubat 2000 sonrası	: %3.00

Üye işyerlerinin kredi kartı ile alışveriş yapan müşterilerine ek komisyon uygulamalarının söz konusu olmadığı, başka bir ifadeyle, kredi kartıyla alışveriş yapan müşterilerle nakit parayla alışveriş yapan müşterilere farklı fiyat uygulanamayacağı görülmektedir. Bu durumun, akaryakıt istasyonları gibi, kar marjı çok düşük olan veya satış fiyatı devlet tarafından belirlenen, dolayısıyla kredi kartından kaynaklanan masrafları satış fiyatına ekleyemeyen sektörlerde sıkıntı yaratması sonucu, BKM'nin 1991 yılında bir karar aldığı görülmektedir. BKM bu kararında; akaryakıt satışlarıyla sınırlı kalmak koşulu ile, kredi kartı ile yapılan akaryakıt satışlarında kart hamillerinden ilave bir komisyon alınabileceğini, bu uygulamanın sadece yurt içi kredi kartları ile sınırlı olduğunu ve ilave komisyon uygulayan akaryakıt istasyonlarında "Kredi kartı ile akaryakıt alımında +%... eklenecektir" duyuru ya da afişlerinin asılması gerektiğini belirtmiştir. Buradan, bir akaryakıt bayisinin istediği takdirde kredi kartlı satışlarda bankaların kendisinden kestiği komisyon oranını müşteriye yansıtabileceği anlaşılmaktadır.

3. Savunmalar

3.1. PÜİS'in Savunmaları

PÜİS tarafından gönderilen yazılı savunma dilekçelerinde ve sözlü savunmasında öncelikle, sektörü düzenleyen hukuksal yapı ve PÜİS'in örgütlenme şekli gibi sebeplerle sektörün rekabet şartlarının olumsuz etkilenmesinde PÜİS'in rolünün olamayacağı ifade edilmiştir. PÜİS'in savunması özetle şu şekildedir:

- PÜİS'in üyesi olan POAŞ bayilerinin, kredi kartı kullanımının yoğun olduğu bölgelerde (İstanbul, İzmir, Ankara gibi büyük şehir merkezlerinde) oldukça az sayıda olup, daha çok kredi kartı kullanımının az olduğu yerlerde yaygın olduğu, bu nedenle de kredi kartlarındaki '0' komisyon uygulamasının bu işletmeleri fazla etkilemediği ve üyelerin %90'ına yakınının halihazırda '0' komisyon uygulamasına devam ettiği,
- PÜİS Yönetim Kurulu'nun veya diğer bir organının, kredi kartı ile satışlarda komisyon uygulanması gerektiğine dair herhangi bir kararının bulunmadığı,
- Basında çıkan açıklamalarda anlam kaymalarının olabileceği,
- Ankara'daki uygulama 01.10.1999'da başlamış olmakla birlikte, soruşturma sebebi olan PÜİS'in yazısının 04.10.1999 tarihli olduğu, dolayısıyla söz konusu uygulamanın bu yazıdan kaynaklanamayacağı,
- 4 Ekim 1999 tarihli yazının Cemil Uğurlu ve Muhsin Alkan tarafından imzalanmış olan ve sadece bu kişilerin kendi görüşlerini yansıtan bir yönünün olduğu, her hangi bir yönetim kurulu kararı sonucu ortaya çıkmadığı, ayrıca yönetim kurulu üyelerinin bu yazıyı onaylayıp onaylamadıklarının tespit edilmediği,
- 4 Ekim 1999 tarihli çağrı yazısının resmi tebligat kurallarına göre üyelere gönderilmiş bir yazı olmadığı,
- Söz konusu yazının tavsiyeden ziyade, mali değerlendirme yapamayacak durumdaki üyelerini akaryakıt sektöründeki ekonomik gelişmelere ilişkin aydınlatıcı nitelikte olduğu, dolayısıyla 4054 sayılı yasaya aykırılığın bulunmadığı,
- Söz konusu yazı 'tavsiye' olarak nitelendirilse bile, PÜİS'in üyelerinin büyük bir kısmının halihazırda '0' komisyon uygulamakta olduğu, dolayısıyla 'yasaklama'dan söz edilemeyeceği,
- İncelemelerin, sadece kredi kartı kullanımının yoğun olduğu yerlerde değil, diğer yerlerde de yapılması ve sonuçların mukayese edilmesi gerektiği, Ana Tüzüğü'ne göre üyelerine hiçbir yaptırım uygulama hakkı bulunmayan

PÜİS'in, üyelerinin özgürce ekonomik kararlar verebilmesi imkanını ortadan kaldırmamasının mümkün olmadığı,

- Akaryakıt fiyatlarında meydana gelen değişikliklerle brüt karı %4.6'lara düşen ve bankalara %5.5'e varan miktarlarda komisyon ödeyen bayinin tavsiyeye ihtiyacı olmadığı, sadece ekonomik koşulları öğrenmesinin yeterli olacağı,
- Kredi kartına komisyon uygulamaya başlayan sınırlı sayıdaki PÜİS üyelerinin toplam Türkiye pazarındaki payının %1'in altında olduğu, pazar payı %1'in altında olan bir etkilenme halinde ise rekabetin kısıtlanmasından söz edilemeyeceği,
- Promosyon faaliyetlerinin dağıtım firmaları tarafından yapıldığı, dolayısıyla bayilerin bu konuda insiyatiflerinin bulunmadığı,
- Rekabet Kurumu tarafından 22.10.1999 tarih ve 2651 sayılı yazı ile bildirilen hususların PÜİS tarafından yerine getirildiği.

3.2. Tabgıs'in Savunmaları

TABGİS tarafından gönderilen yazılı savunma dilekçelerinde ve sözlü savunma toplantısında özetle şu noktalara değinilmiştir:

- Zarar ettiklerini anlayan bayilerin Haziran 1999'dan itibaren bireysel olarak komisyon uygulamasına başladıkları, komşu istasyonların piyasanın rekabetçi yapısı gereği sürekli birbirlerinin davranış, servis ve ticari eylemlerini takip ettikleri, bölgesel ve yerel düzeyde satışların düşmemesi için önlem aldıkları, bununla birlikte, özellikle aynı istikamette bulunan akaryakıt istasyonlarının etkin rekabet içinde oldukları,
- Bayilerin tüketiciye uyguladığı komisyon oranının bayilerin kar haddini artırmaya yönelik olmayıp, doğrudan bankalara aktarıldığı,
- TABGİS üyelerinden bazıları komisyon uygularken bazılarının bu uygulamaya hiç başlamadığı, hatta bazı üyelerin de uygulamaya başlayıp sonradan vazgeçtiği,
- Bazı TABGİS üyelerinin birden fazla istasyonunun bulunduğu ve bu üyelerin her istasyonunda farklı komisyon uygulamalarında bulunduğu, buradan da, TABGİS üyelerinin piyasadaki rekabet şartlarına göre komisyon alıp almamak yönündeki tercihlerini serbestçe yaptıklarının anlaşıldığı,
- Promosyonlar konusunda ise, halihazırda promosyonların devam ettiği, TABGİS üyelerinin de çeşitli dönemlerde satış artırma amacıyla promosyon faaliyetlerine başladıkları ve satışları arttığında da son verdikleri, ancak bu promosyonların hiç bir zaman aynı zamanda başlayıp aynı zamanda sona ermediği, zaten böyle bir koordinasyonun da olanaksız olduğu,

3.3. Ankara Akaryakıt Satıcıları Derneği'ne İlişkin Savunma

Yapılan savunmada Ferruh Zülfikar, Ankara Akaryakıt Satıcıları Derneği diye bir dernekten haberi olmadığını ve dolayısıyla kendisinin böyle bir derneğin başkanı olmasının söz konusu olmadığını belirtmiştir.

4. Delillerin ve Savunmaların Değerlendirilmesi

4.1. Pazar Yapısına İlişkin Değerlendirme:

01.07.1998 tarihinde 98/11319 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe giren Otomatik Fiyatlandırma Mekanizması (OFM) ile dağıtım firmalarının ve bayilerin petrol ürünleri satışlarından elde ettikleri kar marjları maktu tutarlara bağlanmıştır. Bu sisteme göre, petrol ürünlerinin fiyatları ne kadar değişirse değişsin, dağıtım firmasının ve bayinin elde edeceği kar dolar cinsinden maktu olarak sabit kalmaktadır. OFM ile petrol ürünlerinin satış fiyatının uluslararası piyasalara endekslenmesi ve uluslararası hampetrol fiyatlarının son bir yılda çok hızlı bir artış göstermesi, dağıtıcı ve bayi karlarının oransal olarak azalmasına yol açmıştır. Bir bayi, 01.07.1998 tarihi itibarıyla yaptığı 1 litrelik süper benzin satışından 0.0493 \$ kar payı ile %6.72'lik bir kar marjı elde ederken, 01 Ekim 1999 tarihi itibarıyla yaptığı 1 litrelik süper benzin satışından yine 0.0493 \$ kar payı ile %4.72'lik bir kar marjı elde edebilmektedir. Akaryakıt fiyatlarının dolar bazında artış göstermesi, akaryakıt bayilerinin kar marjlarının oransal olarak düşmesine yol açmıştır. Bu noktada, kredi kartıyla yapılan satışlarda banka tarafından kesilen komisyonun yüzde olarak belirlenmesi, kar marjı oransal olarak düşen bayiler için bir dezavantaj oluşturmaktadır.

Akaryakıt istasyonlarının kredi kartlı satışlarda bankalara ödedikleri komisyonu müşterilerine yansıtma olanakları mevcuttur. Bu noktada, kredi kartlı satışlardan zarar etmeye başlayan bayilerin, bireysel olarak komisyon uygulamasına geçmek yerine, niçin toplu halde anlaşarak veya bir teşebbüs birliği kararına uyarak, aynı tarihte, aynı oranda komisyon uygulamasına geçmeyi tercih ettikleri sorusunu cevaplayabilmek için, öncelikle akaryakıt dağıtım sektörünün özelliklerine göz atmakta yarar vardır.

Akaryakıt dağıtım sektöründe faaliyet gösteren dağıtım firmaları, TÜPRAŞ veya ATAŞ'ta rafine edilmiş petrol ürünlerini kendi bayilerine dağıtma işini üstlenmiştir. Sınır ticareti yoluyla gelen akaryakıt hesaba katılmazsa, istasyonlarda satılan akaryakıtların neredeyse homojen oldukları söylenebilir. Bunun da ötesinde, akaryakıtın kapalı depolarda muhafaza ediliyor olması ve aracıyla gelen müşterinin alacağı akaryakıtı görüp inceleme olanağının olmaması gibi faktörler, müşterilerin gözünde akaryakıtı tamamen homojen bir ürün haline getirmektedir. Firmaların ürünlerinin farklılık göstermemesi (ürünlerin neredeyse homojen olması), çok sayıda istasyonun bulunması, tüketicilerin bu istasyonlara ulaşımının kolay olması, istasyonlardaki pompa fiyatlarının araç sahipleri tarafından rahatça görülebiliyor olması ve maksimum satış fiyatının OFM ile belirlenmesi gibi faktörler, sektörde, fiyat

farklılıklarının çok az olduğu sıkı bir marka içi ve markalararası rekabetin oluşmasını sağlamaktadır. Bu noktada istasyonda satılan ürünler ve ürünlerin fiyatından çok müşterilere verilen hizmet (araba yıkama, gazete verme gibi promosyon faaliyetleri) ön plana çıkmaktadır. Bununla birlikte, sıkı rekabetten dolayı müşterilere verilen hizmetlerde bile büyük farklılıklar görülmemektedir.

Sektörün yoğun rekabetçi yapısının, akaryakıt istasyonlarında kredi kartlı satışlara uygulanan komisyon oranının '0' a kadar inmesini ve bu noktada kalmasını sağladığı görülmektedir. Böyle bir ortamda, zor durumdaki bayilerin yoğun rekabetin getirdiği baskıdan dolayı bireysel olarak komisyon uygulamasına başlamak yerine biraraya gelerek ortak hareket etmeyi tercih ettikleri görülmektedir. Bu da, sadece bir teşebbüs birliği üyesi bayilerin ya da sadece bir dağıtım firmasının mensubu olan bayilerin değil, o bölgedeki tüm akaryakıt bayilerinin biraraya gelerek anlaşmalarını gerektirmektedir. Bayiler arasında meydana gelen bu oluşumda teşebbüs birliklerinin payı ise aşağıda değerlendirilecektir.

4.2. PÜİS'le İlgili Değerlendirme:

PÜİS yöneticileri tarafından çeşitli basın organlarında yapılan açıklamalarda açıkça, üyelerin kredi kartlı satışlarda komisyon uygulamasına başlamaları konusunda çağrıda bulunulmuştur. Her ne kadar PÜİS Genel Merkezi'nde yapılan yerinde inceleme sırasında karar defterinde konuya ilişkin herhangi bir yönetim kurulu kararına rastlanmamış olsa da, sendika tarafından şube başkanlıklarına 'PÜİS anteli kağıtlarla' gönderilen 7 Ekim 1999 tarihli yazıda, şubelerden konuya ilişkin görüşleri sorularak diğer bölgelerdeki uygulamalar hakkında şubeler ve üyeler bilgilendirilmiş ve bölgelerinde konuya ilişkin uygulamaların başlatılabilmesi için "bayi toplantıları" düzenlemeleri talep edilmiştir. Dolayısıyla PÜİS'in, üyelerini kredi kartlı satışlarda komisyon uygulanması konusunda yönlendirdiği ve üyeleri arasında koordinasyon sağladığı görülmektedir.

Söz konusu yazışmaların etkileri, şube başkanlıklarının PÜİS Genel Başkanlığı'na gönderdikleri cevap yazılarından anlaşılmaktadır. Örneğin, PÜİS Samsun Şubesinin 19.10.1999 tarihinde Genel Başkanlığa göndermiş olduğu yazıda, sendika şubesi tarafından POAŞ ve yabancı şirket bayilerinin iştirakiyle yapılan toplantıda komisyon uygulanması kararının benimsendiği bildirilmekte, alınan kararın bölgelerindeki bütün bayilere duyuru yoluyla iletildiği de ifade edilmektedir. Üyelere hitaben yazılan yazının sonunda, "alınan kararın hassasiyetle takip edilmesi ve uygulanması" istenmektedir.

Soruşturma kapsamında yapılan incelemelerde, özellikle Ankara'daki oluşumda Ferruh Zülfikar ve bazı istasyon sahiplerinin organizasyonu ile düzenlenen toplantılar sonucunda komisyon uygulamasına başlanması yönünde karar alındığı, bu aşamaya kadar PÜİS'in herhangi bir girişiminin olmadığı, ancak Ankara'daki oluşum gerçekleşikten sonra (4 Ekim 1999) PÜİS'in bir tavsiye kararı olarak olaya dahil olduğu görülmüştür. PÜİS yetkilileri ile yapılan görüşmelerde de, PÜİS'in bayi kar marjlarının düşüklüğü problemini çözmek için farklı yönlerde girişimlerde bulunduğu, bu kapsamda özellikle hükümete sorunun çözümüne yönelik taleplerde

buldukları öğrenilmiştir. Ancak, kredi kartlarından komisyon alınması uygulamasına yönelik böyle bir oluşumun varlığını öğrendikten sonra, sendika olarak konunun dışında kalmadıklarını göstermek için söz konusu basın açıklamalarını yapmak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir.

Teşebbüs birliği kararının ilgili pazardaki sonuç ve etkilerinin ihlalin varlığı açısından bir önemi bulunmamaktadır. Teşebbüs birliği kararının yaşama geçirilmiş ve uygulanmış olması, 4054 sayılı Kanun'un ihlali açısından bir ağırlaştırıcı sebep olarak dikkate alınabilir. Bu bilgiler ışığında Ankara'daki oluşumda PÜİS'in yayınladığı tavsiye kararının bir etkisinin olmadığı söylenebilir, ancak piyasalarda etkisi olmasa bile böyle bir kararın varlığının da 4054 sayılı Kanun kapsamında hukuka aykırı ve yasak olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Ayrıca, PÜİS gibi sektörde etkin bir sendikanın söz konusu faaliyetlere ilişkin yapmış olduğu çağrının, uygulamanın yerleşmesinde ve kalıcı olmasında etkili olacağı da unutulmamalıdır.

Yukarıda da bahsedildiği üzere, PÜİS'in faaliyetlerinin 04 Ekim 1999 tarihli yazı ile sınırlı kalmadığı, basında yapılan açıklamalar ve sendika ile şubeler arasındaki yazışmalar incelendiğinde, sendikanın Türkiye genelindeki üyelerinin davranışlarını koordine etmeye yönelik yaklaşımlar içerisinde bulunduğu ve uygulamanın Türkiye geneline yayılmasında etkili olduğu anlaşılmaktadır.

4.3. TABGİS'le İlgili Değerlendirme:

Türkiye Akaryakıt Bayileri Petrol ve Gaz Şirketleri İşveren Sendikası'nın üyeleriyle yapmış olduğu yazışmalar incelendiğinde, TABGİS'in çeşitli tarihlerde üyelerine gönderdiği yazılar aracılığıyla İstanbul'daki bazı bayilerin kredi kartlı satışlarda komisyon uygulamasına başlamalarına ilişkin karar ve uygulamalarını düzenli ve ayrıntılı olarak üyelerine bildirdiği, bu yöndeki uygulamaları desteklediği ve gerekirse her türlü organizasyonu yapmaya hazır olduğunu ifade ettiği görülmektedir. Genel Sekreter Cahit Okçu imzasıyla üyelere gönderilen 13.09.1999 tarihli yazıda ise açıkça, *'promosyon ve -0- komisyon uygulamalarının' yanlışı olduğu, bu uygulamaların bayiler tarafından rekabet etmek için sunulan bazı ödünler olduğu, bunların önüne geçilmesinin mesleki dayanışma, birlik ve beraberlik anlayışı ile mümkün olabileceği belirtilerek, oluşumun giderek artması yönünde ifadeler yer verilmiştir.* Daha sonra sendika yönetim kurulu kararı ile İstanbul Kalyon Otelinde üyeler arasında bir toplantı düzenlenmiş ve bu toplantıda kredi kartlı satışlarda komisyon alınmasına ilişkin bir karara varılmıştır. Nitekim bu toplantının değerlendirilmesinin yapıldığı, Genel Sekreter Cahit Okçu imzasıyla üyelere gönderilen 24.09.1999 tarihli yazıda *Kalyon Otelinde yapılan toplantıda komisyon uygulamasının değerlendirildiği, bu uygulamaya katılmayan istasyonların en kısa sürede ikna edilmesinin kararlaştırıldığı, ayrıca münferit promosyon uygulamalarına derhal son verilmesi konusunda prensip kararına varıldığı, yeterli kar artışı sağlansa bile bu prensip kararlarından vazgeçilmemesinin kararlaştırıldığı* ifade edilmiştir.

Yukarıda sözü edilen bilgi ve belgelerin incelenmesi sonucunda TABGİS'in yürüttüğü faaliyetlerin, gerek üyeleri arasında konuya ilişkin düzenli bilgi alışverişini sağlamak gerekse bizzat sendika yöneticileri tarafından gönderilen yazılarda bayilere konuya

ilişkin doğrudan tavsiye ve yönlendirmelerde bulunmak ve son olarak da bayiler arasında bir toplantı düzenleyerek komisyon uygulamalarına başlanması ve promosyonların kaldırılması konusunda karar almak suretiyle, ilgili pazarda rekabeti kısıtlamak ve üyelerinin pazar davranışlarını koordine etmek amacıyla alınan teşebbüs birliği karar ve eylemleri niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

4.4. Ankara Akaryakıt Satıcıları Derneği İle İlgili Değerlendirme:

Çeşitli basın yayın organlarında Ankara Akaryakıt Satıcıları Derneği Başkanı sıfatıyla Ferruh Zülfikar'ın kredi kartlı satışlarda % 5 komisyon uygulanmasına ilişkin açıklamaları yer almıştır.

Dernekler Kanunu'nun 9 uncu maddesine göre, "dernekler, kuruluş bildirisini ve eklerini merkezlerinin bulunduğu mahallin en büyük mülki amirliğine vermek suretiyle tüzel kişilik kazanır." Tüzel kişilerin fiil ehliyetini düzenleyen Medeni Kanun'un 47 nci maddesinde, "hükmi şahısların medeni hakları kullanmak selahiyeti, kanuna ve tüzüklerine göre bu husus için gerekli organlarına malik olmalarıyla başlar." denilmektedir. Bu itibarla, hükmi şahısların fiil ehliyetinin başlangıç anı, kanunlarda veya tüzüklerinde gösterilmiş bulunan organların olduğu andır. Dernekler açısından kanunen zorunlu organlar, genel kurul, yönetim kurulu ve denetim kuruludur. Organlar dernek üyelerinin tüzükte veya Kanunda gösterilen şekilde toplanmasıyla oluşurlar.

Ankara Valiliği'nden edinilen bilgiye göre, söz konusu derneğin kurulması amacıyla Valiliğe kuruluş bildirisi vermek suretiyle herhangi bir girişimde bulunulmamış ve dernek organlarını oluşturmak amacıyla herhangi bir toplantı yapılmamıştır. Dolayısıyla, soruşturma kapsamında yapılan araştırmalar çerçevesinde elde edilen bilgiler ışığı altında, Ankara Akaryakıt Satıcıları Derneği adında tüzel kişiliği haiz bir derneğin varlığına ilişkin hukuki bir belge bulunamamıştır. Bununla birlikte, 4054 sayılı Kanun'un 2 nci maddesinde teşebbüs birliği, "Teşebbüslerin belirli amaçlara ulaşmak için oluşturduğu tüzel kişiliği haiz ya da tüzel kişiliği olmayan her türlü birlikleri" ifade edeceği hüküm altına alınmıştır. Ankara'daki oluşuma bakıldığında, tüzel kişiliği haiz olmasa bile en azından bir teşebbüs birliği gibi davranan ve düzenli olarak toplanıp kararlar alan bir yapılanmaya da rastlanmamıştır. Bu nedenle, soruşturmanın hukuken ve fiilen var olmayan Ankara Akaryakıt Satıcıları Derneği'ne ilişkin kısmında herhangi bir teşebbüs birliği karar ve eyleminden söz edilemeyeceği anlaşılmaktadır.

İ- GEREKÇE VE HUKUKİ DAYANAK:

4054 sayılı Kanun'un 4 üncü maddesi, "Belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve *teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri* hukuka aykırı ve yasaktır." hükmünü içermektedir.

Soruşturmaya konu olan teşebbüs birlikleri, yaptıkları yazılı ve sözlü savunmalarında konuya ilişkin olarak herhangi bir bağlayıcı karar almadıklarını ifade etmişlerdir. Kanunun 4 üncü maddesi anlamında teşebbüs birliklerine ait "karar" kavramı, birlik kurallarını, üyeleri bağlayıcı kararları, tavsiyeleri ve birliğin üyelerinin davranışlarını koordine etmeye yönelik tüm fillerini kapsamaktadır.

Yukarıdaki açıklamaların ışığında, PÜİS ve TABGİS'in kredi kartlı satışlarda komisyon uygulanmaya başlanması ve promosyon faaliyetlerinin kaldırılmasına ilişkin gerçekleştirdikleri basın duyuruları ve yazışmaların, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4 üncü maddesi kapsamında bir aykırılık teşkil ettiği anlaşılmaktadır. Söz konusu teşebbüs birliklerinin karar defterlerinde konuya ilişkin bir kararın olmaması ya da bu kararı üyelerine resmi tebligat kurallarına göre göndermemiş olmaları, bu eylemlerin Kanun'un 4 üncü maddesi kapsamı dışına çıkması için yeterli bir gerekçe değildir.

Dünya ham petrol fiyatlarındaki artış sonucu petrol ürünleri satışından bayilerin elde ettiği kar marjının düşmesi gibi sebeplerle sektörün içine girdiği sıkıntılar da, bir ihlalin varlığını ortadan kaldırmaz, ancak ihlalden dolayı taraflara verilecek ceza takdirinde değerlendirilebilir. Cezanın takdirinde dikkate alınması gereken bir başka nokta da, Kanun'un 9/3 maddesi kapsamında taraflara gönderilen görüş yazısına tarafların ne kadar uydukları konusu olarak görülmektedir. 9/3 maddesine ilişkin değerlendirme aşağıdadır.

a. Genel Olarak 9/3 üncü Madde:

4054 sayılı Kanun'un "İhalale Son Verme" başlıklı 9 uncu maddesinin 3 üncü fıkrası, "Kurul, birinci fıkraya göre bir karar almadan önce ilgili teşebbüs veya teşebbüs birliklerine ihlale ne şekilde son vereceklerine ilişkin görüşlerini yazılı olarak bildirir." hükmünü içermektedir.

Kurul'un 9/3 üncü madde kapsamında bildireceği "yazılı görüş", Kanun'un 51/3 maddesi hükmünde yer alan "tavsiye niteliğindeki kararlar" arasına girmektedir. Başka bir ifadeyle, mezkur maddede yer alan "yazılı görüş"ün işlevi, ilgili teşebbüs veya teşebbüs birliklerine yapılan bir "işbirliği çağrısı" ve "tavsiye" niteliğindedir. Bu nedenle, her ne kadar söz konusu maddenin sonunda "bildirir" ifadesi yer alsa da, her olayda Kurul'un 9/3 üncü maddesi kapsamında yazılı görüş bildirmek zorunda olması söz konusu değildir.

4054 sayılı Kanun'un süreli para cezalarına ilişkin 17 nci maddesinin (a) bendinde, "9 uncu maddeye göre verilen ihlale son verilmesine ve diğer tedbirlere ilişkin karara uyulmaması halinde..." ifadeleri yer almaktadır. Bu ifadede öngörülen "kararlar" ile 9 uncu maddenin son fıkrasında yer alan "geçici tedbirler" kastedilmekte, 9 uncu maddenin 3 üncü fıkrasında yer alan "yazılı görüş" ise kapsam dışında bırakılmaktadır. Dolayısıyla, ilgili teşebbüs veya teşebbüs birliklerine bildirilen yazılı görüşe uyulmaması durumunda, 4054 sayılı Kanun'un öngördüğü her hangi bir yaptırım mevcut değildir. Bununla birlikte, Kanun'un 16 ncı maddesi uyarınca verilecek para cezalarında dikkate alınacak unsurlar arasında "kastın varlığı" unsurunun da yer aldığı noktasından hareketle, tarafların kendilerine bildirilen yazılı

görüŖe uymamaları, "kastın varlığı" Ŗeklinde değerlendirilerek verilecek cezada aęırlaŖtırıcı sebep olarak kullanılabilir.

9/3 madde uyarınca bildirilen yazılı görüŖe uyulması için öngörölmüŖ her hangi bir süre Kanun'da yer almamaktadır. Ancak bu durum, Kurul'un yazılı görüŖünü bildirirken herhangi bir süre öngörmesine engel değildir.

Kurul'un yazılı görüŖ bildirmesi üzerine ilgili tarafın ya da tarafların ihlali durdurması durumunda, ihlalin sona erdiği tarihe kadar geçen süre için para cezası uygulanması söz konusu olabilecektir ki, bu da konuya iliŖkin bir nihai kararın verilmesini gerektirmektedir. Ayrıca, ceza uygulanmasının söz konusu olmadığı durumlarda da, görüŖ yazısı doğrultusunda ihlalin sona erdirildiğinin Kurul tarafından tespit edilerek bir nihai karara bağlanması gerekmektedir.

b. PÜİS ve TABGİS Açısından 9/3 üncü Maddenin Uygulanmasına İliŖkin Değerlendirme:

Akaryakıt istasyonlarında görölen faaliyetler üzerine 4054 sayılı Kanun'un 9/3 üncü maddesi kapsamında Ankara Akaryakıt Satıcıları Derneği, PÜİS ve TABGİS'e gönderilen görüŖ yazısının, adı geçen teŖebbüs birliklerine iliŖkin mezkur soruŖturma kararının alınmasından sonra, fakat taraflara soruŖturma tebligatının yapılmasından önce uygulandığı görölmektedir. SoruŖturmanın taraflarından PÜİS ve TABGİS, Kurul'un görüŖü kendilerine iletildikten sonra üyelerine göndermiŖ oldukları yazılar ve basın açıklamaları vasıtasıyla, önceki tavsiyelerinin geğersiz olduğunu ve gerek komisyon uygulamaları, gerekse promosyon faaliyetleri konularında bütün bayilerin kendi iradeleriyle karar vermeleri gerektiğini ilan etmiŖlerdir. Dolayısıyla, PÜİS ve TABGİS'in 4054 sayılı Kanun'un 4 üncü maddesi anlamında bir teŖebbüs birliği kararı sayılan yönlendirici nitelikteki tavsiyelerini geri alarak, ihalale son verilmesine iliŖkin görüŖ yazısına uydukları görölmüŖtür. Bu nedenle, mezkur teŖebbüs birliklerinin 9/3 üncü madde kapsamında gönderilen Rekabet Kurulu görüŖüne uygun hareket ederek kararlarını geri almaları, verilecek cezaların takdirinde hafifletici sebep olarak dikkate alınmıŖtır.

J- SONUÇ

Yapılan değerlendirmeler sonucunda;

2.1. Ankara Akaryakıt Satıcıları Derneği adı altında bir kuruluŖun mevcut olmadığı; ayrıca, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 3 üncü maddesi anlamında bir teŖebbüs birliğinin de mevcut bulunmadığı, dolayısıyla Ankara Akaryakıt Satıcıları Derneği'ne iliŖkin karar ve eylemlerden söz edilemeyeceği ve bu nedenle 4054 sayılı Kanun anlamında bir ihlal söz konusu olmadığından bu konuda bir iŖlem yapılmasına yer olmadığına OYBİRLİğİ ile;

2.1. Haklarında soruŖturma yapılan Petrol Ürünleri İŖverenler Sendikası ile Türkiye Akaryakıt Bayileri Petrol ve Gaz Ŗirketleri İŖveren Sendikası'nın akaryakıt istasyonlarında kredi kartlı satıŖlarda komisyon uygulanması ve promosyonların

kaldırılmasına ilişkin karar ve eylemlerinin ilgili pazarda rekabeti sınırlamaya yönelik olduğuna;

2.2. Petrol Ürünleri İşverenler Sendikası ile Türkiye Akaryakıt Bayileri Petrol ve Gaz Şirketleri İşveren Sendikası'nın bu tür karar ve eylemlerinin, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4 üncü maddesi kapsamında bir ihlal olduğuna;

2.3. Taraflara Kanun'un 9/3 üncü maddesi uyarınca yapılan bildirimde her iki sendikanın da zamanında uyararak, gerek üyelerine gönderdikleri yazılar, gerekse basın açıklamalarıyla kredi kartlı satışlarda uygulanacak komisyon oranları ve promosyonlar konusunda bayilerin kendi iradeleriyle hareket etmeleri yönünde açıklamalarda bulunmak suretiyle ihlale son vermelerinin, taraflara verilecek cezada indirim sebebi olarak kabul edilmesine;

2.4. Bu nedenle; 4054 sayılı Kanun'un 16 ncı maddesinin 2 nci fıkrası gereğince takdiren,

a) Petrol Ürünleri İşverenler Sendikası'nın 2.433.600.000 (ikimilyar dörtyüzotuzüçmilyon altıyüzbin) TL.

b) Türkiye Akaryakıt Bayileri Petrol ve Gaz Şirketleri İşveren Sendikası'nın 2.433.600.000 (ikimilyar dörtyüzotuzüçmilyon altıyüzbin) TL.

idari para cezası ile cezalandırılmalarına OYÇOKLUĞU ile;

karar verilmiştir.